

BEDÖMNINGSMALL – KÄLLÖVNING PROCENTAVTALET

1a. Tolka budskapet i **KÄLLA 2**?

[3 poäng]

- Att Storbritannien och Sovjetunionen kom överens om hur sydöstra Europa skulle delas upp efter Andra VK
- Att Winston Churchill (Storbritannien) och Josef Stalin (Sovjetunionen) delade in sydöstra Europa i olika intressesfärer
- Att Sovjetunionen fick ett mycket stort inflytande över Rumänien, Bulgarien och Ungern
- Att Storbritannien och hennes allierade fick ett mycket stort inflytande över Grekland
- Att inflytandet över Jugoslavien skulle vara lika stort mellan Sovjetunionen och Storbritannien och hennes allierade

Minst tre av de ovanstående påståendena skall finnas med i svaret för att få full poäng på denna uppgift

1b. Tolka budskapet i **KÄLLA 3**.

[2 poäng]

- Storbritannien ger Polen till Sovjetunionen (Storbritanniens flagga som en armbindel på mannen som serverar Polen och en stjärna i mössan på mannen som äter vilket är en symbol som användes av den sovjetiska armén)
- Polen var enligt texten under bilden endast förrätten för Sovjetunionen – med andra ord så skulle Sovjetunionen få betydligt fler delar av Europa
- Den tidigare överenskommelsen, den s.k. Atlantdeklarationen gäller inte längre eftersom dess olika punkter är överstrukna på det papper som ligger på bordet
- Sovjetunionen framställs mycket negativt – som en lantlig smutsig buse med en stor kniv på fatet – inga bestick som man skulle förvänta sig att finna i en restaurangmiljö
- Storbritannien framställs som en lydig betjänt som serverar Sovjetunionen vad de vill ha – i detta fall Polen

Minst två av de ovanstående påståendena skall finnas med i svaret för att få full poäng på denna uppgift

2. Vad är ursprunget, syftet, och det källkritiska värdet av **KÄLLA 1** för elever som studerar det Andra Världskriget? Använd de olika källkritiska kriterierna och tolka **KÄLLA 1**.

[6 poäng]

URSPRUNG: Utdrag ur boken ”*Stalin – den första fördjupade biografien baserad på explosiva nya dokument från Rysslands hemliga arkiv*” publicerad 1997. Skriven av Edvard Radzinsky. Edvard Stanislavovich Radzinsky (född i Moskva, Ryssland den 23 september 1936) studerade vid Moskvas Arkivinstitut och är utbildad historiker.

Vem står bakom källan: Edvard Radzinsky – utbildad historiker.

När skrevs källan: Den publicerades 1997

Vad är det för slags källa: Det är en biografi om Stalin

SYFTE: Syftet för en utbildad historiker att skriva en biografi om Stalin utifrån ett nytt material är att upplysa och försöka förklara en turbulent period i Rysslands moderna historia. I detta syfte kan också ingå att förbättra sin egen karriär samt ev. tjäna lite pengar.

Varför skrevs denna källa: För att sprida kunskap om Stalin; diktator i Sovjetunionen mellan 1928–1953. Tillägget ger oss också information om att vi kan vänta oss ny kunskap eftersom författaren haft tillgång till ”*explosiva nya dokument från Rysslands hemliga arkiv*”. Att annonsera detta så väl i rubriken kan också uppfylla ett annat syfte – att väcka intresse och försöka få så många som möjligt att köpa biografien...

För vem är denna källa skriven: Biografin om Stalin vänder sig framförallt till historiker, studenter, elever – alla som är speciellt intresserade av Stalin och Ryssland vid denna tid.

RIMLIGHETSASPEKT: Stalin insats i Andra VK har behandlats av många historiker så vi ifrågasätter därför inte denna källas äkthet (dessutom så har vi klart redogjort för att vi inte ”luras” – dvs. medvetet använder oss av en falsk källa vilket innebär att källan är rimlig).

TIDSASPEKT: Denna bok är skriven långt efter den tid den behandlar vilket innebär att författaren haft tillgång till många olika källor. Detta är mycket värdefullt då man sätter samman en biografi. Radzinsky har själv upplevt Stalin-tiden i Ryssland som ung vilket också kan vara en fördel då det gäller förståelsen för denna tid och förståelsen av Stalin. Dock är källan skriven långt efter Stalins tid vilket också kan vara negativt. Författaren har som historiker läst många olika källor vilket innebär att han har tagit del av många olika idéer om Stalin som kan påverkat hans biografi. Om källan legat nära i tid så hade detta inte inneburit samma problem.

BEROENDEASPEKT: Författaren har använt sig av många olika källor (det är ett självklart faktum när vi har att göra med en biografi skriven av en historiker) vilket innebär att han påverkats av dessa källor. Hans titel ”*Stalin – den första fördjupade biografien baserad på explosiva nya dokument från Rysslands hemliga arkiv*” tyder också på att han fått ta del av nya primärkällor. Vi vet ej hur dessa ser ut men de kommer också påverka hans biografi. Eftersom han är historiker så drar vi slutsatsen att han är medveten om dessa olika källors påverkan och därför hanterar dem med den professionalitet som en tränad historiker förutsätts ha.

TENDENS: Radzinsky är en utbildad historiker så vi drar åter slutsatsen att han försöker vara så neutral som möjligt då han skriver och diskuterar Stalin. Dock finns det en viss tendens i själva titeln ”*Stalin – den första fördjupade biografien baserad på explosiva nya dokument från Rysslands hemliga arkiv*”... Ordet ”*explosiva*” är ett värdeord som gör avsteg från en historikers neutralitet. Är ordet en överdrift eller är det verkligen så att de nya dokumenten verkligen tillför en markant ny bild av Stalin och hans tid? Rubriken är lite för kvällstidningsaktig och visar därmed en viss tendens.

DISKUSSION – VÄRDE/BEGRÄNSNINGAR AV KÄLLAN

BEGRÄNSNINGAR: En del värden som beskrivs ovan kan också innebära en begränsning.

Radzinsky har växt upp och utbildat sig till historiker i en kommunistisk stat med dess betoning av dessa värderingar. Detta kan påverka hans försök att vara objektiv eftersom en totalitär stat påverkar utbildningssystemet.

Det är inte säkert att Radzinskys specialområde är modern rysk historia. Han kanske har ett helt annat specialområde och därför inte har en speciellt djup kunskap inom detta område.

En biografi fokuserar på en person – inte det ämne som här undersöks. Eftersom det inte varit biografins fokus så kanske kunskapen och informationen om denna episod är begränsad...

VÄRDE:

En professionell historiker måste anses som en expert inom sitt område vilket är värdefullt. Vi kan förvänta oss att ämnet – Stalin – behandlas på ett professionellt sätt.

Denna bok är skriven långt efter den tid den behandlar vilket innebär att författaren haft tillgång till många olika källor. Detta är mycket värdefullt då man sätter samman en biografi.

Nytt material har gått igenom enligt titeln vilket ökar kunskapen om Stalin – vilket är värdefullt.

Radzinsky är ryss, född, uppväxt och utbildad i Ryssland vilket innebär att han förmodligen har en djup kunskap i språk och ryska sedvänjor vilket innebär en klar fördel.

Radzinsky har själv upplevt Stalin-tiden i Ryssland som ung vilket också kan vara en fördel då det gäller förståelsen för denna tid och förståelsen av Stalin.

Svaret på denna uppgift kommer variera mycket mellan olika elever. Det som är viktigt är att samtliga delar – ursprung, syfte, värde och begränsningar diskuteras samt att de olika källkritiska kriterierna använts vid utvärderingarna av källorna...

3. ”*Västmakterna skänkte bort Östeuropa till Stalin i Moskva 1944*”.
Undersök giltigheten i detta påstående med hjälp av de olika källorna ovan samt egen kunskap. Glöm ej att använda dig av de källkritiska kriterierna då du utvärderar citatet.

[9 poäng]

I svaret på denna sista uppgift skall samtliga källor finnas med! Notera att eleverna skall diskutera påståendet ovan då de svarar på denna uppgift – dvs. skänkte västmakterna (Storbritannien) bort östra Europa till Sovjetunionen (Stalin) 1944 i Moskva enligt dessa källor?

KÄLLA 1: Historikern(!) Radzinsky visar att detta var ett förslag som startade med Churchills papperslapp och som sedan kom att förhandlas fram mellan utrikesministrarna för Sovjetunionen och Storbritannien. I slutändan informerades USA. Med andra ord så finns det tydliga bevis hos en professionell historiker om att Storbritannien initierade hela processen och sedan godkände resultatet av förhandlingarna.

KÄLLA 2: Texten, en sekundärkälla (tertiärkälla), stödjer synen på att detta var en överenskommelse mellan Sovjetunionen och Storbritannien och att det var Churchill som skrev ned förslaget på en papperslapp. Texten stödjer vidare den tidigare texten skriven av Radzinsky om att utrikesministrarna kom överens om de slutgiltiga procentavtalen. Här finns inte USA med vilket innebär att det bör finnas någon kommentar om att det endast var Storbritannien enligt denna källa som kom överens med Sovjetunionen.

KÄLLA 3: Det är bra om man noterar att denna källa är tysk från 1944... I denna karikatyr så serveras Sovjetunionen Polen av Storbritannien som en förrätt. Här är det viktigt att eleverna noterar att det är just Polen som serveras på fatet – detta land nämns inte i någon av de andra källorna! I det s.k. procentavtalet så finns inte Polen med. Så om vi krasst tittar på själva påståendet ”*Västmakterna skänkte bort Östeuropa till Stalin i Moskva 1944*” så är det naturligtvis inte sant/giltigt då det gäller **KÄLLA 3** eftersom Polen aldrig diskuterades i Moskva (enligt de övriga källorna)

EGEN KUNSKAP: Kan bl.a. innehålla följande: Röda Armén ockuperade redan stora delar av Östeuropa då Churchill flög till Moskva och presenterade det s.k. procentavtalet. Han ville därför försäkra sig om att det även efter Andra VK fanns ett visst inflytande från väst i dessa ockuperade områden. Väst hade redan uttryckt sin vilja om en mer global världsekonomi samt öppenhet i den s.k. Atlantdeklarationen (1941), ett dokument som bl.a. Sovjetunionen undertecknat. I Casablanca, Kairo och Teheran så hade man diskuterat tiden efter Andra VK och gjort vissa överenskommelser. Sovjetunionen och Stalin upplevde att de hade blivit illa behandlade före kriget + att det alltid fanns en misstänksamhet gentemot väst. Därför var det viktigt att försäkra sig om ett visst skydd efter kriget – en större ”*buffertzona*”...

Efter det att eleverna gått igenom de olika källorna och egen kunskap så kommer den mycket viktiga diskussionen där de diskuterar likheter och skillnader. I denna diskussion bör det framgå att:

- Två källor beskriver ett avtal som går ut på att man kommer överens om inflytandet i sydöstra Europa efter Andra VK
- Två källor talar om att det var Storbritannien och Sovjetunionen som förhandlade aktivt då det gällde detta avtal och att i båda dessa källor så beskrivs Churchills initiativ – det var han som startade förhandlingen med ”papperslappen”
- En källa beskriver att USA endast informerades om avtalet efter det att det var klart
- En källa klart skiljer sig från de övriga – den tyska källan från 1944

m.m...

Detta är en uppgift som skall innehålla en utvärdering av samtliga källor i relation till uppgiften (påståendet). Duktigare elever förväntas diskutera källvärdet hos de olika källorna. Detta får en avgörande betydelse då vi skall försöka bedöma vad det var som hände i Moskva i oktober 1944...